

Nykodymov, J. Derrida, J. Kristeva, E. Levinas, A. Montandon, R. Scherer et al.), which, according to E. Levinas, is nothing but subjectivity with the ability to accept the Other.

Upon considering the obvious socio-political emphasis in the European reflections on migrants and hospitality, the call of Pope Francis to hospitality as charity reminded us of at least two things: firstly, the "relations with the Other directly determine ethics" (E. Levinas), and therefore, the delineated range of problems requires first of all ethical and philosophical reflection, including the categories of Christian ethics, secondly, hospitality is not just a stable social and political practice of modern multicultural Europe, it is the long-standing requirement of the divine law that is sanctified by centuries-old practice of Church. Hence, the history of the Christian Church and peripeteia of the spiritual and moral searches prove the unique experience of the idea of hospitality transformations, particularly in the periods of its crisis. In view of this, we will make an attempt to understand the experience of Western Christian Church hospitality in the Middle Ages, – the conditions of its prosperity and causes of the crisis which finished, according to A. Montandon's apt remark, by separation of hospitality and charity.

Key words: guest, hospitality, charity, Christian ethics, the migration crisis.

УДК 28

ГОЛОВКО Л.В.,

доцент, кандидат філософських наук,
доцент кафедри філософії Запорізького
національного технічного університету,
(м. Запоріжжя, Україна), e-mail: lubov.holovko@gmail.com

СУЧАСНА ЕТНОКОНФЕСІЙНА СИТУАЦІЯ В УКРАЇНІ

Анотація

У статті дається аналіз релігійної конфігурації сучасного українського суспільства; обґрунтовується необхідність розробки і впровадження в практику нової парадигми міжцерковних та внутрішньо-конфесійних відносин; розкривається сутність стану міжцерковних протиріч; розкривається сутність стану міжконфесійних протиріч; визначаються умови становлення національних церков; розкривається сутність таких понять як "національна Церква" та "державна Церква".

Ключові слова: внутрішньо-конфесійний конфлікт, державна Церква, етноконфесійна ситуація, конфесії, національна Церква, міжцерковні відносини, релігійна парадигма

Вступ. Основним завданням тих, хто працював у сфері наукового атеїзму, був пошук і відповідна інтерпретація знань про релігію, що давали відповідні науки. Через чіткі ідеологічні установки того часу запозичені знання вже були антирелігійно зорієнтовані, тому давали спотворені дані.

Однак не всі дослідники радянської доби зводили релігієзнавство лише до заперечення релігії. Так, О. Оніщенко зазначав, що "релігієзнавство не лише заперечує релігію, а й описує її, з'ясовує її природу, сутність, сучасний стан, розкриває тенденції зміни" [1, с. 2]. Болгарський вчений Н. Мизов зауважив, що релігієзнавство "інтерпретує релігійний феномен" [2, с. 3].

Не можна абсолютно відкидати доробки релігієзнавства тоталітарного періоду щодо пізнання релігійного феномена. Вони, безумовно, були. Проте заідеологізований підхід до релігії спричинив те, що навіть такі внутрішні її характеристики як специфіка структури, віра в надприродне, догматичні, канонічні особливості різних віровизнань не розглядалися як предмета сфера окремої, релігійної науки.

Визначена мета – подолання релігії – збіднювала її предметну сферу, перешкождала самостійному розвитку релігієзнавчих досліджень: "покликанням" наукового атеїзму було передусім не вивчення релігії, а її подолання. Власне на цьому й ґрунтується думка, згідно з якою в релігієзнавстві менш за все можна покладатися на доробок попередніх десятиліть. Саме тому перед релігієзнавцями України стоїть завдання подолати хибні уявлення про релігію, що десятками років формувалися у свідомості людей, довести, що релігія не якась суб'єктивна вигадка, а вираз ірраціональної сторони духовності людини, змінити сучасні релігійні парадигми на роль та значення релігії, зокрема в Україні.

Однією з актуальних проблем релігієзнавства є проблема стану межконфесійних відносин. Перед релігієзнавцями сьогодні стоїть нелегке завдання: скласти та проаналізувати релігійну картину сучасного українського суспільства.

Сучасна конфесійна ситуація в Україні, її поживлення вимагає свідомої орієнтації в цій проблемі. Виходячи з цього метою даної статі є аналіз етноконфесійної ситуації в Україні. Для досягнення визначеної мети вирішувалися такі завдання, як розгляд міжцерковних та внутрішньо-конфесійних відносин; становлення національних церков як складової національного відродження.

Обговорення проблеми. У вітчизняному релігієзнавстві проблема етноконфесійних відносин в Україні, різні аспекти цих процесів інтенсивно вивчалися у роботах В. Бондаренко, В. Єленського, С. Здіорука, А. Колодного, П. Яроцького. Важливу роль у дослідженні цієї проблеми відіграло видання “Академічне релігієзнавство”. Знайомство зі змістом цих робіт дозволяє стверджувати, що вони мають багатий фактичний та теоретичний матеріал, який стосується релігійної ситуації, релігійних відносин українського суспільства. Разом із тим його висвітлення подається, як правило, з позиції викладу історичних фактів і свідочств, що на наш погляд, не дозволяє стверджувати, що у сучасних умовах глобалізації назріла необхідність розробки і впровадження в практику нової парадигми модернізації міжцерковних та внутрішньо-конфесійних відносин.

Релігійна карта України ніколи не була моноконфесійною. Навіть у часи давньої України Русі, окрім богів, яким поклонявся увесь східнослов'янський світ, серед окремих племен існувало ще й поклоніння місцевим богам.

Останнє десятиріччя ХХІ століття – це період інтенсивного розвитку релігійної конфігурації в Україні. При цьому зростає не лише кількість релігійних громад, а й сама кількість цих конфесій. Нині в Україні почали свою діяльність нові, як для неї і її історії, течії. Найважливішою складовою релігійного життя в Україні є православ'я. Загалом воно об'єднує 11979 громад. Домінуючою в православ'ї є Українська православна церква, що знаходиться в юрисдикції Московського патріархату. Відбувається поживлення релігійної діяльності різних конфесій в Україні, яке наступило лише з початком перебудовуючих процесів. Воно захопило переважно західні та центральні області. На півдні й сході країни це поживлення було незначним. Основною передумовою активізації церковно-релігійного життя в Україні було розгортання демократичних процесів. Цьому сприяло певною мірою також відзначення в 1988 році тисячоліття ювілею прийняття християнства [4].

Хоча переважна більшість віруючих в нашій країні вважають себе православними, Україна історично сформувалася як країна багатоконфесійна. Майже половина релігійних громад зосереджена в сімох західних областях країни. На 10 тисяч населення у цьому регіоні припадає 9,6 громад, що значно більше, ніж у південно-східних областях, де цей показник дорівнює 2,9. Такий стан реально відбиває названі відмінності у релігійній культурі регіонів, які існували в Україні і до того часу, коли політики щодо церкви на західних землях і у Великій Україні стала принципово відмінною.

Однак для осягнення етноконфесійної ситуації в Україні кінця ХХ – початку ХХІ сторіччя особливе значення має розгляд конфігурації й структури православ'я України. За різними дослідженнями від 55 до 65% опитаних віком понад 16 років у нас вважають себе православними. За офіційною статистикою статутів релігійних організацій, зареєстрованих у відповідності до чинного законодавства про свободу совісті, біля 71% православних парафій належить Українській православній церкві в єдності з Московським патріархатом (УПЦ), 21% – Українській православній церкві Київського патріархату (УПЦ КП), 8% – Українській Автокефальній православній церкві (УАПЦ).

Для більшості проголошення належності до православ'я є етнополітично й культурно обґрунтованим кроком і про це свідчить відокремлення соціологами чималого прошарку просто православних. Так, за деякими опитуваннями значна кількість осіб, які вважають себе православними, але не можуть визначитися з належністю до конкретної інституції, сягає 15-16%. Це, безсумнівно, водночас і маніфестація власної самототожності, і вияв недорозвиненості власної ідентичності, нездатності виокремитися з “православного суперетносу”, і визнання номінальності своєї православності (бо бути православним поза тілом Церкви неможливо), і реакція на міжправославний конфлікт в Україні [5].

Міжправославний конфлікт в Україні є більш-менш адекватним віддзеркаленням суспільно-політичного контексту, культурних відмінностей, зіткнення різних рівнів національного самоусвідомлення, різних типів історичної пам'яті і поглядів на майбутнє України. Міжправославний

конфлікт в Україні є водночас і віддзеркаленням і тих складнощів, які наявні в російсько-українських та українсько-російських відносинах, а також не меншою мірою нинішнього стану кризи в повноті православ'я, де етнічний принцип створення автокефалій домінує над помісним, найбільш адекватним суті православ'я.

Таким чином, оздоровлення ситуації навколо православ'я в Україні здатне відбуватися принаймні у двох напрямках. Перший – це розвиток, внаслідок якого православ'я в Україні стає дедалі більш органічним національному, культурному контекстові. Другий – це повсюдне утвердження православ'я, як сутнісного ядра власного розуміння церкви. Для православного розуміння жодна помісна Церква не може бути вищою за іншу: взаємини між Церквами не можуть будуватися на принципі сюзеренітету, а першочестя є нічим іншим, як першістю серед рівних, першістю відповідальності та любові. При цьому утвердження самостійності церкви не означає самодостійності: в управлінні, ні в якому разі не означає самостійності у віровченні, яке є одне й те саме. Зберігається воно Вселенською церквою. Іншим вузлом протистояння, який виник в Україні на релігійному ґрунті у другій половині 80-х років ХХ століття, є православно-греко-католицький конфлікт, який також має глибоке історичне коріння, був переведений у надзвичайно гостру фазу розгромом у повоєнні роки Української Греко-католицької церкви (УГКЦ) сталінським режимом і спробою розчинити греко-католицькій виклик у тілі Російської православної церкви. Очевидно, що православні галичани довго не могли визначити реальності виходу з катакомб греко-католиків, які понад 40 років діяли у підпіллі: УГКЦ від часу своєї легалізації у листопаді 1989 р. відновила свої структури і з багатьох показників вийшла на довоєнний рівень. Вона має вже майже 3000 громад (17 всіх релігійних громад країни), 78 монастирів, 12 духовних навчальних закладів. Водночас після виходу з підпілля греко-католикам не завжди вдавалося уникнути триумфізму і, головне, – визнати зі свого боку іншу реальність, а саме те, що в Галичині, яка до Другої Світової війни була суцільно греко-католицькою, сформувалась потужна й числена православна громада. Православні та греко-католики претендували на одні й ті ж самі храми: греко-католики вимагали офіційної реабілітації своєї церкви [6].

Спалах конфлікту відбувся в умовах надзвичайно гострої політичної боротьби і послаблення владної вертикалі, що не дозволило локалізувати конфлікт. Вже на ранній стадії розвитку цього конфлікту, не вдалося застосувати практично жоден з ефективних підходів до урегулювання міжконфесійних та міжетнічних конфліктів: відмова від опори виключно на інститут більшості, відмова від досягнень у стислий термін етнічної (конфесійної) ідентичності; необхідність безумовної деполітизації конфлікту. Найбільш гостра фаза православно-греко-католицького конфлікту вже залишилася позаду, але навіть на початку ХХІ століття приблизно 300 населених пунктів в Галичині й Закарпаття були охоплені більш-менш серйозними протистояннями між суб'єктами конфлікту. Це втричі менше, ніж на початку 90-х років. Однак для врегулювання конфлікту необхідно не лише задоволення майнових претензій сторін, налагодження ефективного механізму взаємодії між ієрархіями конфліктуєючих сторін, сприятлива міжнародна ситуація, але і зміни у свідомості. Соціально-психологічний аналіз конфліктів на території колишнього радянського союзу свідчить про необхідність пройти шлях нагнітання до відкритого зіткнення як передумову зняття конфліктної ситуації, а це, зрозуміло, досить складний шлях. Не безпроблемними є також відтворення на території України інституцій Римо-католицької церкви. Впродовж останнього десятиліття ця Церква збільшила кількість своїх громад в Україні вдсятеро, хоча збільшення загалом всіх релігійних громад в Україні за цей період склало 3,2 рази. Православні часто витлумачують таке стрімке поширення як експансію, аргументуючи тим, що майже 70% римо-католицьких священнослужителів в Україні – іноземні громадяни. Римо-католики однак, заперечують те, що їхні структури переважають реальні потреби їхніх вірян. Вони зазначають, що навіть на тих землях, які входили до складу Російської імперії, їм належало більше культових споруд, аніж зараз в Україні.

Водночас римо-католицькі громади мають відчутне етноконфесійне забарвлення: більшість їх зосереджено в областях, де мешкає дві третини польського населення України, приблизно десята частина – на Закарпатті де католицизм латинського обряду сповідує частина угорців, а також словаки та німці.

Протестантизм стає дедалі більш помітним елементом конфесійної картини в Україні. Але навіть часом дуже гострі суперечки православних і греко-католицьких ієрархів навряд чи сприятимуть протестантизму в найближчій перспективі змінити релігійну конфігурацію України. Протестантські громади дійсно становлять чверть всіх релігійних громад України. Однак, ці громади не є чисельними. Так, у найбільшій протестантській спільноті – Всеукраїнському союзу об'єднань

Євангельських Християн-Баптістів кожна громада об'єднує в середньому 67-70 членів. Протестантські громади розвиваються доволі динамічно, але цей динамізм часто перебільшується. Масового потягу до протестантських общин, тобто "протестантського буму", як, наприклад, у Латинській Америці, де впродовж десятиліття протестантські громади збільшилися на десятки мільйонів осіб, в Україні немає. Кількість протестантських громад зростала в нашій країні протягом останніх десяти років у 2,4 рази, а православних – у 2,5 рази. Разом із тим у протестантському середовищі дедалі активнішими стають "нові протестанти", тобто протестантські спільноти, які не пов'язані із євангельським рухом, що виник на півдні України в другій половині XIX століття. Найбільш помітним явищем з поміж таких спільнот стали харизматичні громади (понад 50 тисяч вірян). Практикуючи більш емоційні та менш стереотипні обрядові, культові дійства, ніж традиційні для України протестанти, вони успішно конкурують із ними, особливо щодо впливу на молодь [7].

Водночас традиційні для України протестантські общини не вичерпали свого подальшого поступу. Вони продемонстрували власну здатність успішно вирішувати внутрішні проблеми і зараз відпрацьовують нову для вітчизняного протестантизму модель релігійної громади, яка б поєднала традиційно високу дисципліну, релігійну домінанту в свідомості вірян-протестантів, закритість щодо секулярних впливів із високою соціальною активністю, відкритістю до суспільства, посиленням впливом на його життя.

Етноконфесійні спільноти в Україні, тобто громади, де етнічні та конфесійні рамки повністю співпадають, не є надто чисельними. Це – іудейські громади (близько 100), реформанти-угорці (близько 90), німці-лютерани (близько 30), вірмени-вірні Апостольської та Католицької вірменських церков (15), а також протестантські громади шведів, корейців тощо. До таких спільнот слід віднести й мусульманські громади кримських татар (понад 200), а також караїмів та кримчаків, які є дуже специфічними та самобутніми етноконфесійними групами.

Значна вага новітніх релігійних течій (НРТ) сайєнтистського, неоязичницького, теологічного, психотерапевтичного та інших напрямів, чії статuti зареєстровано відповідно до чинного законодавства, не дає уявлення про рівень присутності таких течій у релігійному просторі України. Причини їхньої появи і розвитку є такими ж, як і в інших країнах Центрально-Східної Європи і навіть як в більшості країн, чия культура сформувалася у лоні іудо-християнської цивілізації.

Вони не просто входять в сучасне життя нашого суспільства, несучи з собою багато проблем. Крім таких очевидних негативних наслідків, як трагедії масового суїциду чи асоціальна орієнтація і сектантська замкненість послідовників новітніх релігійних течій, треба говорити про глибинні зміни в свідомості, навіть архетипи сучасної людини [8]. Але в діяльності новітніх релігійних течій неможливо водночас не бачити позитивних моментів: адекватності вчення потребам часу, діалоговий режим існування в суспільстві, плюралізм релігійного життя. Неоднозначність процесів, які пов'язані з виникненням і функціонуванням НРТ потребує серйозної уваги.

Очевидно, етноконфесійна структура українського суспільства, яка склалася на початку XXI століття і далі зберігатиме традиційну конфігурацію, де динамічний розвиток протестантських спільнот і нових релігійних рухів становитиме виклик для постійного оновлення конфесій, які складають ядро цієї структури – Православ'я та Греко-католицизму.

Національне самовідродження не лише стимулювало активізацію релігійної діяльності різноманітних конфесій в Україні, а й поставило питання про національну релігію українців. Актуалізація цього питання зумовлена рядом факторів. Політика гомогенізації українського народу щодо тих чи інших національно-релігійних ідей, яку проводять нині представники творчої інтелігенції, спрямована на формування уявлення про християнство, як про єдиного носія національної самобутності. Саме тому робиться спроба національно орієнтованих сил в Україні використовувати релігію як засіб відродження українського етносу. Проблема національної релігії постає ще й тому, що відродити українську культуру можна лише за умови включення до неї всіх складових духовного етносу, в тому числі й тих, котрі тривалий час розглядалися як щось чуже для нього.

Розбудова Української державності тісно пов'язана з реалізацією ідеї розбудови Української національної церкви. Оскільки і в сучасному світі релігія має надто вагоме значення, то ні політичні чи економічні, ні духовні чи культурологічні проблеми не можна вирішити позитивно без її участі. Кожна національна держава з необхідністю формує та реалізує геоконфесійні інтереси націй як особливу зацікавленість до міжнародних відносин у сфері релігійно-церковного устрою. Така позиція держави зумовлюється також їхньою турботою про національну безпеку в новітню епоху духовної експансії.

Характерним для України є те, що практично завжди релігійні центри, під юрисдикцією яких перебували її церкви, розміщувалися за її межами. Особливість організаційної структури православ'я при підпорядкуванні національних церков одна одній з необхідністю тягне за собою політичну залежність нації. Однак, треба зазначити, що в певні історичні періоди підпорядкування національних церков України незалежним міжнародним релігійним центрам відіграло позитивну роль у збереженні українського етносу. Характерно, що політика колоніальних режимів і пануючих при них церковних структур щодо церков в Україні, котрі якоюсь мірою сприяли виживанню націй, була майже ідентичною як за монархічним часів, так і за комуністичного режиму.

РПЦ за радянських часів стала, до певної міри, вже не церковною структурою в первинному розумінні цього поняття, а скоріше політизованою інституцією. Парадокс Росії в тому, що вона, з огляду на свою історію та на сучасну державну структуру іншої політики, ніж імперської, проводити не може. Україні потрібно звикати до цього і відповідно вести свою політику максимальної можливості інтеграції у світове співтовариство й щонайперше в Європу. Особливу роль при цьому мають відіграти якраз українські церкви, включаючи Помісну православну й греко-католицьку, а також протестантські, які чітко підкреслюють свою духовну відмежованість від Росії. Відомо, що укорінення у свідомості нації "духу капіталізму" певною мірою залежить від засвоєння "протестантської етики". Україна в цій справі має неабиякі традиції, оскільки "євангельські пробудження" в Російській імперії сталося саме на українській землі, де вони знайшли надзвичайно сприятливий ґрунт [9]. Протестантизм з його толерантністю і відомим внеском у розвиток загальнолюдських цінностей міг би і в наш час разом з Українським православ'ям сприяти подоланню тоталітаретських стереотипів у свідомості української нації, бо етнічне підґрунтя для цього є. Певний демократизм здавна був притаманний Українській церкві, що також добре відзначив у своїх працях М. Грушевський: "Народне українське життя не прийняло ортодоксії й зісталося на завсігда при певній духовній і релігійній свободі – широкім погляді на віру і мораль" [10, с. 9]. Відтак, відокремлення УПЦ і ослаблення РПЦ творить благо для релігійної ситуації в Україні.

Ґрунтуючись на тому, що насильницьке викорінення релігії було неприродним та антигуманним і привело до порушення структури українського етносу, наша нація, розбудовуючи свою державність, визнає, що не останню роль у цьому процесі має створення національної помісної церкви.

Національною церквою є Церква будь-якої конфесії, яка функціонує в певний історичний період і сприяє розвитку і збереженню етнокультури, самосвідомості і менталітету визначеної нації, користується національною мовою як богослужбовою та має значний рівень поширення серед населення певної країни чи території. Національна зовсім не означає єдина для всієї нації і звичайно, не є аналогом національно-державної релігії, хоча друге може формувати національну церкву. Проте не слід ототожнювати поняття національна Церква і Церкви національної зорієнтованості. Нація в один і той же час може мати будь-яку необхідну їй кількість конфесій, котрі сприяють її збереженню і розвитку, але не всі вони вважаються національною церквою.

Зміцнення всіх атрибутів Української держави сприяє формуванню громадянського суспільства. Аналіз тенденцій етноконфесійного розширення в Україні засвідчує, що штучно затриманий процес етноконфесійного розвитку в Україні знаходить своє русло.

Національною в Україні постає не та Церква, яка використовує у своїй назві щось від корінного етносу, функціонує на його рідній землі чи має тривалу історію. Якщо церква ігнорує у своїй діяльності національну мову, нехтує національні інтереси, то така церква не є українською національною навіть за умови приналежності значної кількості її парафіян до українського етносу. Нині в Україні до національних релігійних об'єднань можна віднести Церкву Київського патріархату, Автокефальну православну, Українську Греко-католицьку, а також рідновірські течії. Національну зорієнтованість виявляють в Україні церкви Євангельських християн-баптистів, Адвентистів сьомого дня, Християн віри Євангельської, деякі інші [3]. Складною є проблема буття на українських землях нових релігійних течій. Але й тут є певні сучасні зрушення. Так "товариство свідомості Кришни" стало на шлях використання у богослужбній практиці української мови, українських мелодій, перекладу українською мовою священних книг. Більш того, теологи Товариства прагнуть віднайти корені своєї традиції в глибокій історії України ще часів її трипільської культури [7].

Певній консолідації національних меншин в Україні, розвитку національної самосвідомості етносів служать національні релігійні течії, зокрема німецько-лютеранська Церква, польська та чесько-католицька, грецька православна, єврейсько-їудейська. Помітний вплив у житті деяких національних меншин має іслам. Це особливо стосується кримських татар.

Поняття “національна церква” не є тотожним поняттю “державна Церква”. Якщо перша постає складовою духовно-культурного життя нації, то друга – складовою соціально-політичного процесу. Якщо в одній державі може бути кілька національних церков чи течій, то державною в країні постає переважно одна церковна організація. Україна через свою складну історію не може мати своєї державної церкви, хоча на це претендують деякі церкви. Але якщо таке прагнення до цього ХПЦ Київського патріархату певною мірою ще можна виправдати і зрозуміти, то негласна підтримка з боку деяких державних інституцій Православної церкви України Московського патріархату явно не йде в руслі процесу суверенізації нашої країни [9].

Свого часу митрополит Андрій Шептицький застерігав, що роз'єднання українців за конфесійним принципом “доведе народ до повної руїни, якщо представники українських церков не знайдуть способу поєднатися” [10, с. 80]. Однак релігійний фактор в Україні ніколи не був етноутворюючим і етноінтегративним чинником. Пріоритет у цьому завжди належав національній ідеї. Оскільки Україна є поліконфесійною, то національної єдності тут можна досягти лише за умови дотримання принципу світоглядного і релігійного плюралізму. Християнські конфесії не мають прагнути до свого монопольного впливу на релігійно-духовне життя всіх українців, а наявні між ними відмінності переносити на національний ґрунт, якщо вони бажають служити національному відродженню України.

Висновки. Україна – багатонаціональна та багатоконфесійна держава. Тут, справді, зустрівся і зімкнувся не лише православний Схід і католицький Захід, а й Схід і Захід в масштабному, геополітичному вимірі.

Найважливішою складовою релігійного життя в Україні є православ'я, яке загалом об'єднує понад 12 тисяч громад, що складає більше половини діючих в Україні релігійних об'єднань. Досить активно діє Українська Греко-католицька церква. Серед церков, що активно розвиваються, є Римокатолицька церква. Нині в Україні широко представлені різні протестантські Церкви. Значно зросла в Україні кількість мусульманських громад, проте єдиної структури ця конфесія ще не набрала. З'являються і знаходять прихильників та активних послідовників християнські та неохристиянські течії, серед яких є досить екзотичні, далекі від національної історії і культури.

У правовій державі, демократичному суспільстві гарантується свобода світоглядного вибору, якщо він не виходить за межі загальнолюдської етики, не перешкоджає утвердженню особистості, моральному здоров'ю суспільства. Багатоконфесійність в Україні, яка намагається інтегруватись у християнську Європу, не повинна бути причиною міжконфесійних конфліктів. Якщо на теренах України зустрілися дві християнські течії – Східна і Західна, то варто прислухатися до думки на необхідність для України осмислення Української церкви як іманентно-дуалістичної, яка не переймається пошуками “істинної віри” чи констатуванням “єдиної національної Церкви”.

Спроба штучно творити якусь “єдину українську Церкву”, “визнану державну релігію”, стала б трагічною помилкою для загальної справи. Неправильно також розчленовувати Україну на сфери переважаючого конфесійного впливу.

Українська незалежна держава, патріотичні громадські формування можуть і повинні зробити все, щоб в Україні запанували релігійний мир, міжконфесійна співпраця. Християнські церкви мають досить різноманітний за формами і багатий за змістом екуменічний досвід. Українським церквам бажано запропонувати його, щоб активно включатися в екуменічний процес, який сприяв би міжконфесійному діалогу і зближенню усіх Українських церков на ґрунті національного відродження, духовного оздоровлення суспільства.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Онищенко А.С. Актуальные вопросы атеистической пропаганды / А.С. Онищенко. – К. : Просвещение, 1984. – 272 с.
2. Мизов Н. Религиознание: система и сущность / Н. Мизов. – София : Изд-во БАН, 1977. – 234 с.
3. Здіорук С.І. Етноконфесійна ситуація в Україні та міжцерковні конфлікти / С.І. Здіорук. – К. : НІСД, 1993. – 60 с.
4. Онищенко О.С. Християнство в контексті історії і культури України / О.С. Онищенко // Матеріали першої міжнародної наукової конференції "Християнство в контексті історії і культури України", 28-29 листопада, Київ, 1997 ; НАН України, Від-ня історії, філос. і права [та ін.]. – К. : [б. в.], 1997. – С. 67-75.

5. Релігійне життя в Україні. Стан, проблеми, шляхи оптимізації / В.Д. Бондаренко, В.Є. Єленський, В.С. Журавський. – К. : Логос, 1996. – 36 с.
6. Історія релігії в Україні: Навч. посібник / За ред. А.М. Колодного, П.Л. Яроцького. – К. : Т-во "Знання", КОО, 1999. – 735 с.
7. Нові релігійні течії: український контекст (огляд, документи, переклади) / Н.П. Дудар, Л.О. Филипович. – К. : Наук. думка, 2000. – 132 с.
8. Баркер А. Новые религиозные течения / А. Баркер. – СПб. : Изд-во Русского Христианского гуманитарного института, 1997. – 282 с.
9. Сучасна релігійна ситуація в Україні: стан, тенденції, прогнози. Ч. 1 / Нац. акад. Наук України, Ін-т філософії ; [відп. ред. П.І. Косуха]. - Київ : [б. в.], 1994. – 176 с.
10. Грушевський Н. З історії релігійної думки на Україні / Н. Грушевський. – К. : Освіта, 1992. – 192 с.
11. Шептицький Андрій, митрополит. Як будувати Рідну Хату? / Андрій Шептицький // Українське відродження і національна церква. – К., 1990. – С.80.

REFERENCES

1. Onyshchenko A.S. Aktual'nye vopros y ateystycheskoj propahandy / A.S. Onyshchenko. – К. : Prosveshchenye, 1984. – 272 s.
2. Myzov N. Relyhyoznanye: systema y sushchnost' / N. Myzov. – Sofyya : Yzd-vo BAN, 1977. – 234 s.
3. Zdioruk S.I. Etnokonfesiynna sytuatsiya v Ukrayini ta mizhtserkovni konflikty / S.I. Zdioruk. – К. : NISD, 1993. – 60 s.
4. Onyshchenko O.S. Khrystyyanstvo v konteksti istoriyi i kul'tury Ukrayiny / O.S. Onyshchenko // Materialy pershoyi mizhnarodnoyi naukovoyi konferentsiyi "Khrystyyanstvo v konteksti istoriyi i kul'tury Ukrayiny", 28-29 lystopada, Kyiv, 1997 ; NAN Ukrayiny, Vid-nya istoriyi, filos. i prava [ta in.]. – К. : [b. v.], 1997. – S. 67-75.
5. Relihiyne zhyttya v Ukrayini. Stan, problemy, shlyakhy optymizatsiyi / V.D. Bondarenko, V.Ye. Yelens'kyu, V.S. Zhuravs'kyu. – К. : Lohos, 1996. – 36 s.
6. Istoriya relihiyi v Ukrayini: Navch. posibnyk / Za red. A.M. Kolodnoho, P.L. Yarots'koho. – К. : Т-во "Znannya", КОО, 1999. – 735 s.
7. Novi relihiyni techiyi: ukrayins'kyu kontekst (ohlyad, dokumenty, pereklady) / N.P. Dudar, L.O. Fylypovych. – К. : Nauk. dumka, 2000. – 132 c.
8. Barker A. Новые relyhyoznye techenyya / A. Barker. – SPb. : Yzd-vo Russkoho Khrystyanskoho humanyarnoho ynstituta, 1997. – 282 s.
9. Suchasna relihiynna sytuatsiya v Ukrayini: stan, tendentsiyi, prohnozy. Ch. 1 / Nats. akad. Nauk Ukrayiny, In-t filosofiyi ; [vidp. red. P.I. Kosukha]. - Kyiv : [b. v.], 1994. – 176 s.
10. Hrushevs'kyu N. Z istoriyi relihiynoyi dumky na Ukrayini / N. Hrushevs'kyu. – К. : Osvita, 1992. – 192 s.
11. Sheptyts'kyu Andriy, mytropolyt. Yak buduvaty Ridnu Khatu? / Andriy Sheptyts'kyu // Ukrayins'ke vidrodzhennya i natsional'na tserkva. – К., 1990. – S.80.

ГОЛОВКО Л.В., доцент, кандидат философских наук, доцент кафедры философии Запорожского национального технического университета (г. Запорожье, Украина), e-mail: lubov.holovko@gmail.com

СОВРЕМЕННАЯ ЭТНОКОНФЕССИОНАЛЬНАЯ СИТУАЦИЯ В УКРАИНЕ

Аннотация

В статье дается анализ религиозной конфигурации современного украинского общества; обосновывается необходимость разработки и внедрения в практику новой парадигмы межцерковных и внутренне-конфессиональных отношений; раскрывается сущность состояния межцерковных противоречий; раскрывается сущность состояния межконфессиональных противоречий; определяются условия становления национальных церквей, раскрывается сущность таких понятий как "национальная Церковь" и "государственная Церковь".

Ключевые слова: внутренне конфессиональный конфликт, государственная Церковь, этноконфессиональная ситуация, конфессии, национальная Церковь, межцерковные отношения, религиозная парадигма.

GOLOVKO L., Doctor of Philosophy, Associate Professor of Philosophy Department of Zaporizhzhya national technical University (Zaporizhzhya, Ukraine), e-mail: lubov.holovko@gmail.com

MODERN ETHNO-CONFESSIONAL SITUATION IN UKRAINE

Summary

The article analyzes the religious configuration of contemporary Ukrainian society; The necessity of development and implementation in practice of the new paradigm of inter-church and inner- confessional relations; reveals the essence of the state of inter-church conflict; reveals the essence of the state of inter-confessional conflict; determined by the conditions of formation of national churches , the essence of such notions as "national church" and " state church" .

Religious map of Ukraine was not monoconfessional even in times of Kievan Rus. The last decade of the XXI century is a period of intensive development of the religious configuration in Ukraine. This increases not only the number of religious communities, but also the number of these faiths. The most important part of religious life in Ukraine there orthodoxy: it combines 11979 communities. It activates the religious activities of various confessions in Ukraine, which came with the beginning of perestroika processes. The basic premise activation church and religious life in Ukraine was the deployment of democratic processes. Modern religious situation in Ukraine, its revitalization requires a conscious orientation in this problem, so the purpose of this article is to analyze ethnic and religious situation in Ukraine. To achieve this goal tasks such as viewing inside the church and within confessional relations, the formation of national churches as part of the national revival.

Between Orthodox conflict in Ukraine is an adequate reflection of the socio-political conflict, cultural differences and clashes of various levels of national consciousness, the different types of historical memory, and views on the future of Ukraine. Conflict between the Orthodox in Ukraine is both a reflection of and the difficulties that exist in the Russian-Ukrainian and Ukrainian-Russian relations.

National Revival not only stimulated the intensification of the activities of various religious denominations in Ukraine, but raised the question of the national religion of Ukrainians. The problem is now the national religion is constantly rising because some intellectuals present the idea, aimed at forming ideas about Christianity as the sole carrier of national identity. Therefore, an attempt is made nationally oriented forces in Ukraine to use religion as a way of revival of the Ukrainian ethnos.

Ukrainian nation, forming their own state, I'm sure not the last role in this process is the creation of a national local church. National does not mean the same for the entire nation and, of course, is not synonymous with national and state religion, although the latter can form a national church. But we should not equate the concept of "national church" and the "national religion". Obviously, ethnic and confessional structure of the Ukrainian society which has developed in the beginning of XXI century and will continue to keep the traditional configuration, where the dynamic development of the Protestant communities and new religious movements will create a challenge for the continuous updating of denominations that make up the core of this structure - the Orthodox and Greek Catholic. Christian denominations do not have a monopoly tends to its impact on religious and spiritual life of Ukrainians.

Key words: internal religious conflicts, the State Church, ethno-confessional situation, denominations, national Church , interchurch relations, religious paradigm.

УДК: 141.7:140.8:392.3:008(091)(53)

ЕЛЬ ГУЕССАБ КАРИМ

кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії

Запорізького національного університету

(м.Запоріжжя, Україна), e-mail: karimk@ukr.net

ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ ПРОБЛЕМИ АРАБСЬКОГО СВІТУ В СУСПІЛЬСТВОЗНАВЧІЙ ДУМЦІ

Анотація

У статті проаналізовано стан арабських країн у зв'язку з інтенсивними глобалізаційними процесами, які призводять до інноваційних зрушень як в культурі, так і в традиційних засадах арабського суспільства. Загальна тенденція Європи до демократизації узгоджується з тим, щоб поширити та адаптувати цей процес до арабських країн. У той самий час знаходимо безліч